

הומור בקרב קשישות ערביות בבית הקשיש בעכו

ג'נאן פראג' פלאח*

תקציר

מאמר זה עוסק במקומו של ההומור בחייהן של קשישות ערביות שחיו במשך כל חייהן בעיר עכו והיו אחראיות על משק הבית או עבדו בעבודות מזדמנות.

המגזר הערבי בארץ עבר תמורות רבות מאז קום המדינה. החיים המודרניים חדרו לתוך החברה הערבית והשפיעו על מבנה המשפחה הערבית הגרעינית והמורחבת. העלייה ברמת ההשכלה הביאה להשתלבות בשוק העבודה בקרב הגברים והנשים במגזר. לעומת החברה המערבית ששמה דגש על הגשמה עצמית, התפתחותו האישית ואושרו האישי של הפרט, החברה הערבית שמה דגש על הקולקטיב וההרמוניה בין האדם לסביבתו ולשורשים התרבותיים וההיסטוריים שלו. רשויות הרווחה בארץ מקנים שירותים רבים לקשישים ואחד הבולטים שבהם הוא מרכזי היום לקשיש אשר התפתחו מאד בעשור האחרון. המרכזים הללו מעניקים מסגרת חברתית וטיפולית לזקן ומספקים מגוון רחב של צרכים על מנת לשמר את תפקודו ועצמאותו של הזקן. מרכזים שכאלה התפתחו מאד בשנים האחרונות גם במגזר הערבי.

לאור הנתונים הנ"ל, השאלה שנבחנה הייתה, מהו חלקו של ההומור בחייהן של הקשישות הערביות.

המחקר נעשה במתודולוגיה האיכותנית והמידע נאסף באמצעות ראיונות עם 15 קשישות החברות במעון יום לקשיש בעכו, וכמו כן במהלך תצפית שנעשתה במהלך טיול עם הקשישות לרמת הגולן.

ממצאי המחקר עולה כי הקשישות מצליחות לנצל כל אירוע ומשלבות בו צחוק, וכבר בגילן רואות בהומור סוג של מפלט שהופך את זמןן לנעים ומהנה. בנוסף, השימוש בהומור בא לענות על צרכים שונים כמו יצירת קשרים, מניע תוקפני, מניע אסטטי ותחושת סיפוק, הנאה, ביטחון וטוב נפשי. בנוסף, שילוב ההומור ופעילויות שונות מהווים עבורן אמצעים להקלה, על אף הקשיים שהן חוות מבחינה רגשית וחברתית מצד המשפחה והחברה.

* ד"ר ג'נאן פראג' פלאח, ראשת המחלקה למגדר במכללה האקדמית הערבית לחינוך וחוקרת באוניברסיטת חיפה